

**Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Табиғи
монополияларды реттеу комитетінің Ақмола облысы бойынша
департаментінің сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау
нәтижелері бойынша талдамалық анықтама**

Көкшетау қаласы

24 тамыз 2026 жыл

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Табиғи монополияларды реттеу комитеті басшысының 2026 жылғы 3 шілдедегі № 93 – НҚ бұйрығымен бекітілген сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу жөніндегі жұмыс тобы (бұдан әрі-Департамент) сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізді.

Өткізу мерзімі: 5 қаңтардан бастап 2025 жылғы 31 желтоқсанға дейін.

Департамент өз қызметін Қазақстан Республикасының Конституциясына және заңдарына, Қазақстан Республикасы Президенті мен Үкіметінің актілеріне, «Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына және өзге де нормативтік құқықтық актілерге, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Табиғи монополияларды реттеу комитеті төрағасының міндетін атқарушының 2019 жылғы 15 тамыздағы №1-ОД бұйрығымен бекітілген Департаменттің Ережесіне сәйкес жүзеге асырады.

2025 жылы Департаментпен 58 әкімшілік іс қозғалды, оның ішінде:

- Департамент 55 істі қарады (95%) 63 182 457 теңге сомасына айыппұл салынып, оның 54 166 320 теңгесі төленді (86%).

- 3 істі соттар қарады (18%) 13 203 200 теңге сомасына айыппұл салу туралы 2 қаулы шығарумен қарап, оның 100% -ы төленді.

Осылайша, барлығы 76 385 657 теңге сомасына айыппұл салынды, оның ішінде 67 369 520 (88%) төленді.

Әкімшілік құқық бұзушылықтарға жол берген субъектілерді жеке кәсіпкерлер мен мемлекеттік кәсіпорындарға бөлу субъектілердің қайсысы табиғи монополиялар саласындағы заң бұзушылықтарға жиі жол берілетінін егжей-тегжейлі талдауға мүмкіндік берді.

Мәселен, Департамент қозғаған барлық 58 әкімшілік істің ішінде мемлекеттік кәсіпорындарға қатысты - 44, 14 істі жеке кәсіпкерлерге қарсы қозғады.

ШЖҚ МКК - ға салынған айыппұлдардың жалпы сомасы-50 302 137 теңге, төленгені – 41 286 000 (82 %) төленді.

Департамент Мемлекеттік қызметтерді тек веб-портал арқылы электрондық түрде көрсетеді "e-license.kz". Департаментпен мемлекеттік қызметтің 4 түрі көрсетіледі.

2025 жылдың өткен кезеңінде 14 Мемлекеттік қызмет көрсетілді.

Мемлекеттік қызмет көрсету жөніндегі уәкілетті органның әрекеттеріне шағымдар түскен жоқ.

Талдаудың мақсаты Табиғи монополияларды реттеу саласында сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау болып табылады.

Белгіленген мақсатқа жету үшін талдау жүргізудің келесі міндеттері бөлінді:

1) департамент қызметіне қатысты нормативтік құқықтық актілерде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау;

2) ұйымдық-басқарушылық қызметте сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау қызметі.

Департаменттің қызметін қозғайтын нормативтік құқықтық актілерде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау

1) «Табиғи монополиялар туралы» ҚР Заңының 11-бабының 6-тармағына сәйкес табиғи монополия субъектісі реттеліп көрсетілетін қызметті ұсыну орны бойынша табиғи монополиялар субъектілерінің мемлекеттік тіркеліміне енгізуге жататын шетелдік заңды тұлғаны қоспағанда, дара кәсіпкердің немесе заңды тұлғаның тіркелген жері бойынша табиғи монополиялар субъектілерінің мемлекеттік тіркеліміне енгізіледі.

Бұл ретте, субъект Ақмола облысының аумағында тіркелген, бірақ реттелетін қызметтерді басқа облыстың (мысалы, Алматы облысының) аумағында көрсететін жағдайлар бар.

Бұл факт көптеген тұтынушыларға жария тыңдауларға нақты қатысу арқылы және субъект тұтынушылар алдында есеп беру кезінде қатысуға кедергі келтіреді.

2) «Табиғи монополиялар туралы» ҚР Заңының 23-бабының және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2019 жылғы 13 тамыздағы № 73 бұйрығымен бекітілген Табиғи монополиялар субъектілерінің қызметті жүзеге асыру Қағидаларының 48-тармағының негізінде табиғи монополиялар субъектілері сатып алуды Қазақстан Республикасы Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының ақпараттық жүйесімен интеграцияланған Электрондық сатып алудың ақпараттық жүйесі арқылы жүзеге асырады. келесі жолдармен:

- Байқау;
- Баға ұсыныстарын сұрату;
- Бір кезден;
- Тауар биржалары арқылы.

Қағидалардың 142-тармағының 3) тармақшасының негізінде конкурсқа қатысу кезінде міндетті шарттардың бірі әлеуетті өнім беруші конкурсқа қатысуға өзінің өтінімінде «әлеуетті өнім берушіге Қызмет көрсетілетін банктің немесе банк филиалының әлеуетті өнім берушінің міндеттемелері бойынша үш айдан астам уақытқа созылатын мерзімі өткен берешегінің жоқтығы туралы анықтамасын қоса беруі болып табылады. Банктің немесе Банктің филиалы (егер әлеуетті өнім беруші бірнеше Екінші деңгейдегі банктердің немесе филиалдардың, сондай-ақ шетелдік банктің клиенті болып табылған жағдайда, бұл анықтама осындай банктердің әрқайсысынан ұсынылады). Конкурстық өтінімдері бар конверттерді ашу күнінің алдындағы бір айдан ерте емес берілген анықтама».

Алайда, табиғи монополиялар субъектілері конкурс өткізу кезінде өткізілмеген сатып алу проблемасына жиі тап болады, атап айтқанда, әлеуетті өнім берушілер банктің немесе Банктің филиалының алдында «үш айдан астам уақытқа созылатын» ұсынысты көрсетпей, әлеуетті өнім берушінің міндеттемелері бойынша мерзімі өткен берешегінің жоқтығы туралы банктен электрондық анықтаманы қоса беруі себебінен.

Осыған байланысты табиғи монополиялар субъектілері қайта сатып алуға не бір көзден сатып алуға барады, бұл тұтастай алғанда шарт жасасу мерзімдерінің ұлғаюына, тауарларды жеткізу, жұмыстарды орындау және қызметтер көрсету мерзімдерінің ұлғаюына әкеледі.

Баяндалғанның негізінде Қағидалардың 142-тармағының 3) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын: «Әлеуетті өнім берушіге қызмет көрсетілетін банктің немесе банк филиалының әлеуетті өнім берушінің міндеттемелері бойынша, банктің немесе банк филиалының алдында мерзімі өткен берешегінің жоқтығы туралы анықтамасы (егер әлеуетті өнім беруші бірнеше Екінші деңгейдегі банктердің немесе филиалдардың клиенті болып табылса, ал сондай-ақ, шетел банкі, осы анықтама осындай банктердің әрқайсысынан ұсынылады). Конкурстық өтінімдері бар конверттерді ашу күнінің алдындағы бір айдан ерте емес берілген анықтама».

Реттеліп көрсетілетін қызметтерге тарифтер мен тарифтік сметаларды бекіту кезінде табиғи монополиялар субъектілеріне тариф белгілеу рәсімі.

«Табиғи монополиялар субъектілерінің реттеліп көрсетілетін қызметтеріне (тауарларына, жұмыстарына) тарифтерді (бағаларды, алымдар ставкаларын) немесе олардың шекті деңгейлерін бекіту» департаментінің функциясы «табиғи монополиялар туралы» Заңға (бұдан әрі – Заң) және Ұлттық экономика министрінің 2019 жылғы 19 қарашадағы №90 бұйрығымен бекітілген тарифтерді қалыптастыру қағидаларына сәйкес іске асырылады (әрі қарай-ережелер).

Заңның 15-бабының 6-тармағына сәйкес өтінімді уәкілетті орган оны ұсынған күннен бастап тоқсан жұмыс күні ішінде қарайды.

Қағидалардың 23-тармағына сәйкес уәкілетті органның ведомствосы өтінімді ұсынылған күннен бастап тоқсан жұмыс күнінен аспайтын мерзімде қарайды.

Осылайша, табиғи монополиялар субъектілерінің өтінімдерін қарауға бірыңғай талаптарды заңнамалық тұрғыдан белгілеу қажет.

Бұдан басқа, Қағидалардың 341-тармағының 3) тармақшасына сәйкес инвестициялық бағдарламаны бекітуге өтінішке мыналар қоса беріледі: сатып алынатын негізгі құралдардың құнын көрсете отырып, инвестициялық бағдарламаны іске асыруға арналған инвестициялық шығындар туралы ақпарат, баға деңгейін салыстырмалы талдау, оның ішінде осындай жұмыстарды, жиынтық сметалық есептерді, Объектілік есептерді жүргізу қажеттілігін Құжаттамалық техникалық растау қоса беріле отырып, құрылыс-монтаждау жұмыстары, жергілікті және ресурстық сметалар әрбір объект бойынша жеке-

жеке, бизнес-жоспар, прайс-парақтар, шарттардың көшірмелері, жобалау-сметалық құжаттама, сараптамадан өткен (болған жағдайда).

Сонымен қатар, «(болған жағдайда)» барлық бөлімге не жобалау-сметалық құжаттамаға қатысты нақтылау және Қазақстан Республикасының Табиғи монополиялар саласындағы заңнамасына тиісті өзгерістер енгізу қажет.

Сондай-ақ, Қағидалардың 341-тармағының 7) тармақшасымен инвестициялық бағдарламаны бекіту туралы өтінішке электр энергиясын беру саласында қызмет көрсететін субъектілер үшін техникалық сараптаманың қорытындысы қоса беріледі.

Бұл ретте, Қағидалардың 367-тармағының 7) тармақшасымен инвестициялық бағдарламаның орындалуы туралы есепке бекітілген инвестициялық бағдарламаның орындалуына қоғамдық мониторинг және (немесе) техникалық сараптама жүргізу қорытындылары бойынша қорытынды қоса беріледі.

Осылайша, инвестициялық бағдарламаны қалыптастыру кезінде электр энергиясын беру саласындағы субъектілер үшін ғана техникалық сараптама жүргізу заң жүзінде көзделген, бұл ретте инвестициялық бағдарламаның орындалуы туралы есепті ұсыну кезінде техникалық сараптама беру табиғи монополиялардың барлық субъектілері үшін көзделген.

Инвестициялық бағдарламаларды қалыптастыру кезінде де, табиғи монополиялардың барлық субъектілері үшін инвестициялық бағдарламалардың орындалуы туралы есептерді ұсыну үшін де техникалық сараптаманы біркелкі қолдану үшін Қағидалардың 341-тармағының 7) тармақшасына өзгерістер енгізуді ұсынамыз.

Бұдан әрі, Қағидалардың 533-тармағында жол берілетін пайда деңгейі реттеліп көрсетілетін қызметті ұсыну кезінде тартылған субъект активтерінің баланстық немесе асыра бағаланған құнын және осы Қағидаларда айқындалған әдіс бойынша есептелген пайда мөлшерлемесін және бекітілген инвестициялық бағдарламаны іске асыру үшін қажетті қаражат көлемін ескере отырып айқындалатыны анықталған.

Сонымен қатар, қуаты аз субъектілер үшін инвестициялық бағдарлама бекітілмейді, осыған байланысты пайданы тарифтік сметаның құрамына енгізу туралы мәселе туындайды, өйткені Заңның 15-бабының 1-тармағына сәйкес тариф реттеліп көрсетілетін қызметті ұсыну бойынша шығындарды өтеуді және табиғи монополия субъектісінің дамуы мен тиімді жұмыс істеуіне бағытталатын пайданы алуды қамтамасыз етуге тиіс және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған өзге де мақсаттар, бұл өз кезегінде қуаты аз субъектілер үшін тарифтерді қалыптастыру кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне әкеп соғуы мүмкін.

Тариф белгілеудің ашықтығы мен ашықтығы.

Департаменттің жүргізіліп жатқан жұмысы туралы ақпарат бұқаралық ақпарат құралдарында (республикалық және жергілікті БАҚ - та-80-нен астам жарияланым), Комитеттің интернет-ресурсында тұрақты негізде жарияланады (<http://www.gov.kz/memleket/entities/krem?lang=ru>), сондай-ақ әлеуметтік желілерде.

Үнемі жарияланады:

- тұтынушылардың алдағы қабылдаулары туралы ақпарат;

- алдағы қоғамдық тыңдаулар туралы ақпарат;
- тұтынушыларға тарифтердің өзгеруі туралы ақпарат;
- АЭА және ОЗР қызметін реттеу бойынша қабылданған шаралар бойынша ақпарат.

2025 жылы БАҚ - та жарияланған «Көкшетау Су Арнасы» ШЖҚ МКК, «Көкшетау Жылу» ШЖҚ МКК, «Бурабай су арнасы» ШЖҚ МКК, «Ақмола электр желісін тарату компаниясы» АҚ, «Степногор ЖЭО» ЖШС, «Степногорск Теплотранзит» ЖШС, «Степногорск Энерготранзит», «Лайтэк» ЖШС, «Транзит СТ» ЖШС, «Степногорск-Водоканал» ШЖҚ МКК, «Атбасар Су» ШЖҚ МКК, «Көкшетау-Транс-Газ» ЖШС, «Көкшетау Энерго» ЖШС нысандары бойынша 13 баспасөз туры өткізілді.

Сондай-ақ, 2025 жылы 75 жария тыңдау және тұтынушылар алдында ТМС-нің 22 есебі өткізілді. ТМС тарифтері мен шығындарын талқылаудың ашықтығы мен ашықтығын қамтамасыз ету мақсатында 2025 жылы барлығы 97 іс-шара өткізілді.

Ашықтықты қамтамасыз ету үшін маңызды шара 2019 жылғы 15 қаңтардан бастап «База Монополист» веб- порталды іске қосу болып табылады. Бұл базаның негізгі мақсаты субъектілермен тікелей байланысты азайту және электрондық жүйелермен жұмыс істеу тәжірибесіне көшу болып табылады.

Сонымен, осы база арқылы табиғи монополиялар субъектілерінің барлық өтінімдері мен есептері келіп түседі, бұл біріншіден тікелей байланысты болдырмайды, екіншіден, уақытша және материалдық ресурстарды үнемдеуге мүмкіндік береді.

Персоналды басқару, оның ішінде кадрлардың ауысуы.

Департаменттің нақты саны 31.12.2025 жылғы жағдай бойынша 10 адамды құрайды, оның ішінде: мемлекеттік қызметшілер-7 бірлік.

- Департаменттегі қызметкерлердің орташа жасы-31,8 жас. Департамент бойынша Мемлекеттік қызметтің орташа өтілі -12,3 жыл.

2025 жылдан бастап 1 адам өз еркімен жұмыстан шығарылды: заңнаманың сақталуын бақылау, талап-арыз және ұйымдастыру жұмысы бөлімінің басшысы А. С. Қайдарова.;

- **Бос жұмыс орындары:** талдау кезеңінде бос жұмыс орны бар заңнаманың сақталуын бақылау бөлімінің басшысы, талап-арыз және ұйымдастыру жұмысы-1 бірлік;

Департаменттің құрылымында 2 бөлім бар, атап айтқанда: заңнаманың сақталуын бақылау, талап - арыз және ұйымдастыру жұмысы бөлімі, табиғи монополиялар мен бағаларды реттеу бөлімі.

- Департамент 2025 жылдың 12 айында конкурстар өткізген жоқ.
- Тағылымдама: 2025 жылғы 16 сәуірдегі №10-Ж бұйрығымен заңнама, талап қою және ұйымдастыру жұмыстарының сақталуын бақылау бөлімінің бас маманы Газизов Карим Гарифуллаулы 2025 жылғы 21 сәуірден бастап 2025 жылғы 25 сәуірге дейін 5 күнтізбелік күнге тағылымдамадан өту үшін «Ақмола облысының энергетика және тұрғын үй – коммуналдық шаруашылық басқармасы» мемлекеттік мекемесінің заң қызметі бөліміне жіберілді.

Занды және жеке тұлғалардың өтініштерін қарау:

31.12.2025 жылға Департамент атына 307 өтініш келіп түсті, оның ішінде:
- 198 өтініш, 10 шағым, 97 басқалар, 2 ұсыныс.

Департамент келіп түскен өтініштердің нәтижелері бойынша келесі жұмысты орындады:

- 34 қолайлы акт қабылданды;
- 83 әкімшілік акт қабылданды;
- 49 ауыр әкімшілік акт қабылданды;
- 240 жауап берілді;
- 39 өтініш тоқтатылды;
- 65 қайта бағытталды;
- 6 назарға алынды;
- қараудағы қалдық 10.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы

Департамент қызметкерлерінің «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңын бұзуына жол берілмеді.

2025 жылдың өткен кезеңінде теріс себептермен жұмыстан босату фактілері анықталған жоқ. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері қарастырылмайды.

Жұмыс тобының төрағасы:

А.Куандықұлы



Басшы

Мүшелері:

Шевченко Андрей
Олегович



Басшының орынбасары

Хасенова Алема
Муратовна



Табиғи монополияларды және
бағаларды реттеу бөлімінің
басшысы